

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Skinnari, Kristiina; Mård-Miettinen, Karita; Pitkänen-Huhta, Anne

Title: Vanhemmat kielivalintojen äärellä

Year: 2020

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © Suomen kieltenopettajien liitto ry. 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Skinnari, K., Mård-Miettinen, K., & Pitkänen-Huhta, A. (2020). Vanhemmat kielivalintojen äärellä. *Tempus*, 55(2), 12-13.

Vanhemmat kielivalintojen äärellä

Jyväskylän yliopistossa tehtiin tapaustutkimus syksyllä 2019 alkaneen varhennetun kieltenopetuksen kielivalinnoista.

Kristiina Skinnari, Karita Mård-Miettinen & Anne Pitkänen-Huhta

Jyväskylän yliopisto

Valtioneuvosto teki keväällä 2018 historiallisen kielikoulutuspoliittisen päätöksen kieltenopiskelun varhentamiseksi alkamaan koko Suomessa jo perusopetuksen ensimmäisellä luokalla 1.1.2020 lähtien. Perheissä, joissa oli ensimmäinen luokan lukuvuonna 2019-2020 aloittava lapsi, oltiin kielivalinnan edessä niissä kunnissa, joissa päädyttiin tarjoamaan useampaa kielivaihtoehtoa. Yksi näistä kunnista oli Jyväskylä.

Jyväskylän seudulla ilmestynyt Keski-suomalainen uutisoi kuitenkin 6.8.2019, että vain englannin kielen ryhmiä syntyi, kun ensimmäisellä luokalla alkavaa vierasta kieltä valittiin. Tarjolla olisi ollut myös saksa, ranska ja venäjä. Koska nyt oli kyseessä uusi tilanne, jossa ensimmäinen vieras kieli aloitetaan jo ensimmäisenä kouluvuonna ja koska uudistuksen yhtenä tavoitteena oli laajentaa kielivalikoimaa, meitä kiinnosti, millaisia tekijöitä valintojen taustalla oli. Käynnistimme sanomalehti Keski-suomalaisen kanssa alueellisen aineistonkeruun A1-kielen valinnan motiiveista. Aineistonkeruu tapahtui verkkokyselyllä elokuussa 2019. Kyselyyn vastasi 53 ensimmäisen luokan oppilaan vanhempaa, jotka pohtivat perheen A1-kielen valintaa monipuolisesti tuoden esille hyvin erilaisia, usein vastakkaisiakin perusteluja.

Englanti on tuttu

Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa on todettu, vanhempien kielivalintoja ohjaavat vahvasti ajatukset siitä, että englanti on hyödyllinen kieli ja sillä pärjää kaikkialla. Osa vastanneista vanhemmista totesi, että englanti on *tuttu ja helppo sekä lapselle motivoiva kieli aloittaa*, koska sitä oppii jo päiväkodissa ja kuulee paljon myös koulun ulkopuolella, joten monet lapset osaavat sitä jo jonkin verran ennen koulun alkua.

Englanti oli joidenkin kyselyyn vastanneiden vanhempien mielestä tuttu ja turvallinen valinta myös siksi, että he itse osaavat sitä ja pystyvät tarvittaessa tukemaan lapsensa kieltenopiskelua. Eräs vastaaja pohti tuen saamisen vaikeutta jonkun muun kielen kohdalla näin:

Jos olisimme valinneet esim. saksan olisi kyseisen kielen opiskelu ollut täysin lapsen omilla harteilla, kun vanhempi ei olisi voinut auttaa, tukea ja neuvoa. Olisiko käynyt lapselle vaikeaksi ja taakaksi? Olisiko koulussa saanut riittävästi tukea?

Englannin valitseminen oli joidenkin vanhempien mielestä varma ja vastuullinen ratkaisu myös siksi, että ryhmä varmasti perustetaan ja kielenopetuksen jatkumo toimii. Muiden kielten valitsemisen esteeksi vanhemmat ilmoittivat huolensa siitä, saataisiinko kyseisen kieliryhmän perustamiseksi tarpeeksi ilmoittautuneita. Jos ryhmää ei syntyisikään omaan kouluun, lapsi joutuisi vaihtamaan koulua ja lasten kuljetus toiseen kouluun olisi vanhempien vastuulla.

Hyötyjen punnitsemista

Kun vanhemmat punnitsivat kielivalintaratkaisujensa seurauksia, esille nousivat eri kielten kuvitellut hyödyt sekä nykyisyyden että tulevaisuuden kannalta. Joskus hyötyajattelu perustui kielen nykyisiin paikallisiin käyttötarpeisiin:

Venäjää, ruotsia tai saksaa ei tarvitse arkielämässä täällä Jyväskylässä.

Usein vanhemmat kuitenkin pitivät tärkeänä kielten käyttöarvoa lastensa tulevaisuudessa. Oman lapsen pärjääminen englannin opiskelussa oli tärkeää kielen hyödyllisyyden lisäksi myös siksi, että englannin hyvä osaaminen nähtiin kilpailuetuna:

Miksi peittää oma lapsi näin (valitsemalla jokin muu kieli kuin englanti) ja antaa toisille lapsille tämä etumatka?

Toisaalta osa vanhemmista näki etua ja muista erottautumista nimenomaan siinä, että valittiin joku muu kieli kuin englanti, jota kaikki joka tapauksessa oppivat jossain vaiheessa niin koulussa kuin koulun ulkopuolella. Eri kielten osaamista pidettiin hyvänä pääomana, ja osa vanhemmista ajatteli niistä olevan hyötyä tulevaisuudessa työelämässä ja kansainvälisessä maailmassa:

Ruotsin oppiminen olisi hyvä kilpailuetu työnhaussa myöhemmin.

Kieltenopiskelua pidetään yhä työläänä

Vastuu kielivalinnoista painoi vanhempia myös silloin, kun heillä oli huoli lapsensa menestymisestä kielten opiskelussa. Vaikka monet vanhemmat olivat sitä mieltä, että useita kieliä on hyvä osata, kielten opiskelua pidettiin edelleen vaikeana ja haastavana. Ensiluokkalaisten vanhemmat toivat esille huolensa siitä, onko heidän lapsellaan "kielipäätä", kun kokemuksia kielten oppimisesta ei vielä ollut:

Kun ei vielä 7-vuotiaasta tiedä, että onko kielipäätä vai ei (vaivaako lukihäiriö)...on parempi keskittyä kunnolla yhteen valtakieleen

Vanhempien vastauksissa kaikuivat heidän omat kieltenoppimiskokemuksensa, joiden perusteella kielten opiskelun ajateltiin olevan erityisen vaativaa ja työlästä. Kieltenopiskelun vaikeutta korostavaa huolta vastaan asettui joillakin vanhemmilla ajatus varhaisen kieltenoppimisen helppoudesta, eli että *lapsena oppii kieliä helposti*.

Kieltenopiskelua pidettiin usein myös kuormittavana. Jos lapselle valittaisiin A1-kieleksi joku muu kuin englanti, olisi seurauksena sitoutuminen useamman kielen opiskeluun:

Emme halua että lapsi on "kieliloukussa" jos kielet eivät sujukaan eli joutuisi lukemaan kolmea kieltä vaikka niiden opiskelu tuottaisi vaikeuksia.

Valinta kielten välillä ei siis ollut täysin neutraali ja tasavertainen: muun kuin englannin valinta A1-kieleksi tarkoitti samalla sitä, että englantia opiskeltaisiin A2-kielenä ja tämän lisäksi toista kotimaista kieltä B-kielenä.

Pois valtavirrasta

Muiden kielten kuin englannin valinta on tietoinen poikkeama valtavirrasta. Monien kielten opiskelua vanhemmat perustelivat paitsi kilpailuhyödyllä, myös sivistyksen näkökulmasta. Vastauksissa tuotiin esille muun muassa, että *kielet avartavat maailmaa kaikista näkökulmista, vieraiden kielten taitaminen rikastuttaa mieltä ja eri viestintä- ja tapakulttuurien tuntemus on sivistystä*.

Vanhemmat, jotka olivat halunneet valita muun kielen kuin englannin, luottivat siihen, että *englannin oppii joka tapauksessa ja päätimme (yrittää) hyödyntää mahdollisuuden oppia myös jonkin toisen kielen hyvin*.

Tiedottaminen vaikutti kielivalintoihin

Vanhempien vastauksissa tulee esille kielivalintoihin liittyvää tiedon puutetta ja epävarmuutta, jota olisi voinut lieventää yhteisellä keskustelulla ja laajemmalla tiedottamisella. Etenkin muihin kieliin kuin englantiin liittyvää tietoa kaivattiin:

Mielestämme saimme liian vähän informaatiota siitä, mitä hyötyjä olisi ollut valita esim. saksa 1. kieleksi.

Tämä tutkimus nosti esiin kielivalintoihin liittyvien näkökulmien ja käsitysten monitahoisuuden ja usein myös ristiriitaisuuden, mikä korostaa tiedottamisen tarvetta. Vaikka valintojen taustalla oli nähtävissä ennalta arvattavia syitä (englanti on hyödyllistä ja riittää yksinään), nousi esiin myös kiinnostavia juuri varhaiseen aloittamiseen liittyviä syitä. Kielen valinta ennen koulun alkua tuntui olevan haastavaa, koska lapsen koulunkäynnistä ei vielä ollut kokemusta. Mahdolliset oppimisen ongelmat ja se, että kieliä pidetään (edelleen) vaikeina, haastavina, ja jopa kuormittavina oppiaineina saivat vanhemmat valitsemaan jotain tuttua ja turvallista, ehkä osittain myös tiedon puutteen vuoksi.

Kielivalinnat ovat sekä perheiden että opetuksen järjestäjien käsitysten ja toiminnan tulosta, ja niihin liittyvä julkinen keskustelu on sekä mahdollisuuksien että huolen sävyttämää. Jos kielivalintoja halutaan kehittää ja ohjata, vaaditaan oikea-aikaista avointa keskustelua, tietoa, yhteistyötä, yhteisiä näkemyksiä ja tahtotilaa.

Kursivoidut otteet ovat lainauksia verkkokyselyyn osallistuneiden vanhempien vastauksista.